জে এন শৰ্মা

বনাম

এইচ. এইচ. বিজয়াকুভেৰা মহাৰাণী, মৰভি আৰু অন্যান্য

১৯৬৫ চনৰ ১৭ নৱেম্বৰ।

[ন্যায়াধীশ কে চুব্বাৰাও, জে চি শ্বাহ আৰু এচ এম চিক্ৰী]

ব্যয় কৰ আইন ১৯৫৭ (১৯৫৭ চনৰ ২৯), ধাৰা ১৮-আইন বলবৎ হোৱাৰ আগতেই মূল্যায়কৰ মৃত্যু-মৃতকৰ দ্বাৰা কৰা ব্যয় কৰ আদায়ৰ বাবে দায়বদ্ধ নেকি – মূল্যায়ন কৰাটো আইনী প্ৰতিনিধিৰ দায়বদ্ধতা।

১৯৫৮ চনৰ ১ এপ্ৰিলৰ পৰা কাৰ্যকৰী হোৱাকৈ ১৯৫৭ চনৰ ব্যয় কৰ আইন বলবৎ কৰা হয়। এম.ৰ ইচ্ছা-পত্ৰৰ অধীনত উত্তৰদাতা নিষ্পত্তিকাৰী সকলে ১৯৫৭ চনৰ ১ এপ্ৰিলৰ ভিতৰত এমৰ ব্যয়ৰ সন্দৰ্ভত ৰিটাৰ্ণ দিব লাগিব বুলি আইনখনৰ ধাৰা ১৩(২)ৰ অধীনত জাননী প্ৰেৰণ কৰিছিল আৰু ১৯৫৭ চনৰ আগষ্ট মাহত তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল। উত্তৰদাতাসকলে আপত্তি কৰে যে এই আইনখন এম ৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য নহয় কাৰণ আইনখন বলবৎ হোৱাৰ তাৰিখৰ আগতেই তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল আৰু তেওঁৰ উইলৰ নিষ্পাদক হিচাপে উত্তৰদাতা সকলে দাবী কৰা ৰিটাৰ্ণ দাখিল কৰিবলৈ দায়বদ্ধ নাছিল। ব্যয়-কৰ বিষয়াই এই বিতৰ্ক নাক চকৰে আৰু তাৰ পিছত প্ৰতিবাদী সকলে উচ্চ ন্যায়ালয়ত লেখ আবেদন দাখিল কৰি কাৰ্য্যবিধি বাতিল কৰিবলৈ প্ৰাৰ্থনা কৰে। উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিয়ে যে সংশ্লিষ্ট ব্যয়ৰ ক্ষেত্ৰত আইনখনৰ অধীনত অভিযোগ ১৯৫৮-৫৯ চনৰ মূল্যায়ন বৰ্ষলৈকে কোনো ব্যক্তি বা কোনো হিন্দু অবিভক্ত পৰিয়ালৰ সম্পত্তিত নাছিল: ই ব্যয় কৰা ব্যক্তি বা হিন্দু অবিভক্ত পৰিয়ালটোৰ ওপৰত আছিল আৰু যিহেতু ইয়াক প্ৰথমবাৰৰ বাবে ১৯৫৮ চনৰ ১ এপ্ৰিলত ধাৰ্য কৰা হৈছিল, যিহেতু আইনখন বলবৎ হোৱাৰ তাৰিখত মূল্যায়ন কৰা হোৱা নাছিল, গতিকে কোনো কৰ আৰোপ কৰিব নোৱাৰিব। উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰা প্ৰমাণ পত্ৰৰ যোগেদি ৰাজহ এই আদালতলৈ আহিছিল।

(১) ধাৰা ১৮ৰ উপ-ধাৰা (১)-এ মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ আইনী প্ৰতিনিধিৰ ওপৰত তেওঁৰ সম্পত্তিৰ বাবে, তেনে ব্যক্তিয়ে প্ৰদান কৰিব লগীয়া বুলি মূল্যায়ন কৰা ব্যয়-কৰ বা তেওঁৰ মৃত্যু নহ'লে তেওঁৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰিব লগীয়া যি কোনো ধনৰাশি পৰিশোধ কৰিবলৈ দায়বদ্ধতা আৰোপ কৰে। 'য'ত এজন ব্যক্তিৰ মৃত্যু হয়' বা ইয়াৰ প্ৰসংগত এনে কোনো কথা নাই যিয়ে ইয়াৰ দ্বাৰা উপ-ধাৰাটোৰ কাৰ্য্যকলাপ আইনখন বলবৎ হোৱাৰ পিছত মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ গোচৰত সীমাবদ্ধ কৰি ৰখাৰ উদ্দেশ্য আছিল বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। [৬২২ চি-ডি]

(২) উপ-ধাৰা (১)ৰ অধীনত ঘোষিত দায়বদ্ধতা আৰু ধাৰা ১৮ৰ উপ-ধাৰা (৩)ৰ বিধানসমূহৰ প্ৰসংগত যিয়ে ধাৰা ১৩, ১৪ আৰু ১৫ গঠন কৰে নিষ্পাদক, প্ৰশাসক বা আইনী প্ৰতিনিধিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য ব্যয় কৰ, যি দৰে যি কোনো ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য, বিধান সভাই নিজৰ উদ্দেশ্য স্পষ্ট ভাৱে প্ৰকাশ কৰা নাই বুলি ধৰি লোৱাটো কঠিন হ'ব যাতে মৃত ব্যক্তিৰ সম্পত্তিৰ ব্যয় কৰ মূল্যায়নৰ বাবে দায়বদ্ধ হয় কাৰণ এই আইনখন বলবৎ হোৱা তাৰিখৰ আগতেই তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল। [৬২৫ ডি-ই]

এলিছ ৰিড বনাম আয়কৰ আয়ুক্ত, ৫ আই. টি. চি. ১০০: আই. এল. আৰ. ৫৫ বিঅম। ৩১২ আৰু আয়কৰ আয়ুক্ত বম্বে বনাম ডি এন মেহতা, ৩ এল টি. আৰ. ১৪৭, ত বিবেচনা কৰা হৈছে।

সেয়েহে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায় বাতিল কৰিব লগীয়া হৈছিল।

দেৱানী আপীল অধিকাৰক্ষেত্ৰ: দেৱানী আপীল নং ৮৪১/১৯৬৪।

বিবিধ আবেদন নং: ৩৭৯/১৯৫৯ ত ১৯৬১ চনৰ ১২ অক্টোবৰত বম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায় আৰু আদেশৰ পৰা কৰা আপীল।

আপীলকাৰীৰ বাবে এ ভি বিশ্বনাথ শাস্ত্ৰী, এন ডি কাৰ্খানী, আৰ এইচ ধেবৰ আৰু আৰ এন সচ্থেই।

এন এ পালখিভালা, ----পি মালহোত্ৰা, জে বি দাদাচানী, উত্তৰদাতা সকলৰ বাবে।

আদালতৰ ৰায়দান ন্যায়াধীশ শ্বাহৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰা হৈছিল।

১৯৫৭ চনৰ ১৭ ছেপ্টেম্বৰত ৰাষ্ট্ৰপতিৰ সন্মতি লাভ কৰা ১৯৫৭ চনৰ ব্যয়-কৰ আইন নং ২৯, ১৯৫৮ চনৰ ১ এপ্ৰিলৰ পৰা বলবৎ কৰা হৈছিল। আইন আৰম্ভ হোৱা প্ৰতিটো বিত্তীয় বৰ্ষৰ বাবে আৰু ১৯৫৮ চনৰ এপ্ৰিল মাহৰ প্ৰথম দিনৰ পৰা যি কোনো ব্যক্তি বা হিন্দু অবিভক্ত পৰিয়ালে পূৰ্বৰ বছৰত কৰা ব্যয়ৰ ক্ষেত্ৰত আইনখনে ব্যয়ৰ ওপৰত তফছিলত উল্লেখ কৰা হাৰ বা হাৰত কৰ আৰোপ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল।

এই আবেদনৰ প্ৰতিবাদী সকলক তেওঁৰ সম্পত্তিৰ নিষ্পাদক হিচাপে নিযুক্তিদি উইল কৰি ১৯৫৭ চনৰ ১৭ আগষ্টত মৰ্ভিৰ শাসক মহামহিম মহেন্দ্ৰ সিংহজী মৃত্যুবৰণ কৰে। ব্যয়-কৰ বিষয়া গৰাকীয়ে ব্যয়-কৰ আইন, ১৯৪৭, ৰ ১৩ (২) ধাৰাত এক জাননী জাৰি কৰে। ১৯৫৭ চনৰ এপ্ৰিলৰ পৰা ১৯৫৭ চনৰ ১৭ আগষ্টৰ ভিতৰত মহেন্দ্ৰসিংহজীয়ে কৰা ব্যয়ৰ ৰিটাৰ্ণ দিব লাগিব। উত্তৰদাতা সকলে দাবী কৰে যে এই আইনখন মহেন্দ্ৰসিংহজীৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য নহয় কাৰণ আইনখন বলবৎ হোৱাৰ তাৰিখৰ আগতেই তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল, আৰু সেই হিচাপত তেওঁৰ উইলৰ নিষ্পত্তিকাৰী হিচাপে প্ৰতিবাদী সকলে দাবী কৰা ৰিটাৰ্ণ দাখিল কৰিবলৈ দায়বদ্ধ নহয়। ১৯৫৯ চনৰ ১৯ নৱেম্বৰৰ পত্ৰ যোগে ব্যয়-কৰ বিষয়াই উত্তৰদাতা সকলে উত্থাপন কৰা বিতৰ্ক নাকচ কৰে।

ইয়াৰ পিছত উত্তৰদাতা সকলে সংবিধানৰ ২২৬ নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত বম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ত আবেদন দাখিল কৰি প্ৰাৰ্থনা কৰে যে ব্যয়-কৰ বিষয়াই কৰা মূল্যায়ন আৰু যোৱা বছৰৰ ভিতৰত প্ৰয়াত মহেন্দ্ৰসিংহজীয়ে কৰা ব্যয়ৰ ওপৰত আৰোপ কৰা কৰ বাতিল কৰা হ'ব আৰু বিষয়াজনক আইনৰ অধীনত অধিক পদক্ষেপ বা কাৰ্য্যবিধি গ্ৰহণৰ পৰা নিষেধাজ্ঞাৰ দ্বাৰা বাধা দিয়া হ'ব। উচ্চ

ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে ১৯৫৮-৫৯ চনৰ মূল্যায়ন বৰ্ষৰ সংশ্লিষ্ট পূৰ্বৰ বছৰত কৰা ব্যয়ৰ ক্ষেত্ৰত আইনখনৰ অধীনত অভিযোগ কোনো ব্যক্তি বা কোনো হিন্দু অবিভক্ত পৰিয়ালৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত নাছিল : এইটো ব্যয় কৰা ব্যক্তি বা হিন্দু অবিভক্ত পৰিয়ালটোৰ ওপৰত আছিল আৰু যিহেতু ইয়াক প্ৰথমবাৰৰ বাবে ১৯৫৮ চনৰ ১ এপ্ৰিলত বলৱৎ কৰা হৈছিল, গতিকে আইনখন বলবৎ হোৱাৰ তাৰিখত কৰা মূল্যায়ন অস্তিত্বত নাছিল, সেয়েহে কোনো কৰ আৰোপ কৰিব নোৱাৰিব। উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰদান কৰা প্ৰমাণ পত্ৰৰ সৈতে এই আবেদনক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হৈছে।

১৯৫৭ চনৰ ২৯ নং ব্যয়-কৰ আইনৰ ধাৰা২ (গ) ত মূল্যায়কৰ অৰ্থ হ'ল এজন ব্যক্তি বা হিন্দু অবিভক্ত পৰিয়াল যাৰ দ্বাৰা ব্যয়-কৰ বা অন্য কোনো ধনৰাশি আইনখনৰ অধীনত প্ৰদান কৰিব লগীয়া হয় আৰু প্ৰতিজন ব্যক্তি বা হিন্দু অবিভক্তক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে যি পৰিয়ালৰ বিৰুদ্ধে তেওঁৰ ব্যয়ৰ মূল্যায়নৰ বাবে আইনৰ অধীনত যিকোনো কাৰ্য্যবিধি গ্ৰহণ কৰা হৈছে। আইনৰ অধীনত "মূল্যায়ন বৰ্ষ" মানে সেই বছৰক বুজায় যাৰ বাবে ধাৰা ৩ৰ অধীনত কৰ আদায় কৰা হয়, আৰু "পূৰ্বৰ বছৰ" ক যি কোনো মূল্যায়ন বৰ্ষৰ সম্পৰ্কত সংজ্ঞায়িত কৰা হয় যাৰ অৰ্থ হৈছে আয়ৰ ধাৰা ২ৰ দফা (১১)ত সংজ্ঞায়িত পূৰ্বৰ বছৰটো – কৰ আইন যদি সেই বছৰৰ বাবে উক্ত আইনৰ অধীনত মূল্যায়ন কৰা হয়।

" (১) আইনখনত থকা অন্যান্য বিধানৰ অধীনত এই আইনখনৰ বাবে, ১৯৫৮ চনৰ এপ্ৰিল মাহৰ প্ৰথম দিনটোৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা প্ৰতিটো বিত্তীয় বৰ্ষৰ বাবে, ১৯৫৮ চনৰ এপ্ৰিল মাহৰ প্ৰথম দিনটোৰ পৰা পূৰ্বৰ বছৰৰ যি কোনো ব্যক্তি বা হিন্দু অবিভক্ত পৰিয়ালৰ পৰা কৰ (ইয়াৰ পিছত ব্যয়-কৰ বুলি কোৱা হ'ব) আদায় কৰা হ'ব।

: " ১৩ নং ধাৰাত কৰ মূল্যায়নৰ উদ্দেশ্যে ব্যয়ৰ ৰিটাৰ্ণৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰা হৈছে। ইয়াত কোৱা হৈছে যে:

"(১) যি জন ব্যক্তিৰ পূৰ্বৰ বছৰৰ ব্যয় ইমানেই আছিল যে ,এই আইনৰ অধীনত তেওঁক ব্যয়-কৰৰ বাবে দায়বদ্ধ কৰিবলৈ, সংশ্লিষ্ট মূল্যায়ন বৰ্ষৰ জুন মাহৰ ত্ৰিশ তাৰিখৰ আগতে, ব্যয়-কৰ বিষয়াক নিৰ্ধাৰিত প্ৰ-পত্ৰত ৰিটাৰ্ণ প্ৰদান কৰা আৰু নিৰ্ধাৰিত পদ্ধতিৰে পৰীক্ষা কৰা আৰু পূৰ্বৰ বছৰৰ খৰচৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰিব লাগিব।

(২) যদি ব্যয়-কৰ বিষয়াৰ মতামত থাকে যে যি কোনো বছৰৰ বাবে যি কোনো ব্যক্তিৰ ব্যয় এনে পৰিমাণৰ হ'ব যাতে তেওঁ ব্যয় কৰ আদায় কৰিব পাৰে, তেন্তে উপ-ধাৰা (১)ত থকা যি কোনো কথা সত্ত্বেও, তেওঁ এনে ব্যক্তিক ধনৰাশি যোগান ধৰিবলৈ জাননী দিব পাৰে আৰু জাননীত উল্লেখ কৰা অনুসৰি ত্ৰিশ দিনতকৈ কম নহয়, নিৰ্ধাৰিত প্ৰ-পত্ৰত ৰিটাৰ্ণ নিৰ্ধাৰিত পদ্ধতিৰে পৰীক্ষা কৰা আৰু অন্যান্য বিৱৰণ উল্লেখ কৰি পূৰ্বৰ বছৰৰ বাবে এনে ব্যক্তিৰ ব্যয়ৰ সৈতে জড়িত জাননী দিব পাৰে।

(৩) . . . .

১৪ নং ধাৰাত ৰিটাৰ্ণ প্ৰদান কৰিব পৰা যায় যদিহে অনুমতি দিয়া সময়ৰ ভিতৰত ইয়াক প্ৰদান কৰা নহয় আৰু মূল্যায়ন কৰাৰ আগতে যি কোনো সময়তে পৰিৱৰ্তন কৰিব পৰা, যায়। ১৫ নং ধাৰাত ব্যয়-কৰ বিষয়াক কৰ মূল্যায়নৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰা হৈছে। যদিহে বিষয়াজনে মূল্যায়কৰ উপস্থিতিৰ প্ৰয়োজন নোহোৱাকৈয়ে সন্তুষ্ট হয় বা তেওঁৰ দ্বাৰা ধাৰা ১৩ বা ধাৰা ১৪ৰ অধীনত দিয়া ৰিটাৰ্ণ সঠিক আৰু সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ কোনো প্ৰমাণ দাখিল কৰে, তেন্তে তেওঁ মূল্যায়কৰ কৰ যোগ্য ব্যয়ৰ মূল্যায়ন কৰি তেওঁৰ দ্বাৰা ব্যয়-কৰ হিচাপে প্ৰদান কৰিব লগীয়া ধন ৰাশি নিৰ্ধাৰণ কৰিব লাগিব। যদি ব্যয়-কৰ বিষয়া সন্তুষ্ট নহয়, তেওঁ মূল্যায়কক ব্যক্তিগতভাৱে উপস্থিত থাকিবলৈ বা মূল্যায়কে তেওঁৰ উভতি অহাৰ সমৰ্থনত নিৰ্ভৰ কৰিব পৰা যি কোনো প্ৰমাণ দাখিল কৰিবলৈ জাননী দিব পাৰে। ধাৰা ১৫ৰ উপ-ধাৰা (৩) অনুসৰি ব্যয়-কৰ বিষয়াই মূল্যায়কৰ কৰ যোগ্য

ব্যয় আৰু ব্যয়-কৰ হিচাপে তেওঁৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰিব লগীয়া ধন ৰাশি নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ কৰ্তৃত্ব প্ৰাপ্ত। উপ-ধাৰা (৫) অনুসৰি ব্যয়-কৰ বিষয়াই নিজৰ বিচাৰ অনুসৰি মূল্যায়ন কৰিবলৈ আৰু এনে মূল্যায়নৰ ভিত্তিত ব্যক্তিজনে ব্যয়-কৰ হিচাপে প্ৰদান কৰিব লগীয়া ধনৰাশি নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ কৰ্তৃত্ব প্ৰাপ্ত। ১৮ নং ধাৰাত উল্লেখ আছে যে:

" (১) যেতিয়া কোনো ব্যক্তিৰ মৃত্যু হয়, তেনে ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ নিষ্পত্তিকাৰী, প্ৰশাসক বা অন্য আইনী প্ৰতিনিধিয়ে মৃত ব্যক্তিজনৰ সম্পত্তিৰ পৰা যিমানখিনি লৈকে সম্পত্তিয়ে শুল্ক পূৰণ কৰিবলৈ সক্ষম হয়, খৰচ-কৰ হিচাপে মূল্যায়িত ধন পৰিশোধ কৰিবলৈ দায়বদ্ধ হ'ব তেনে ব্যক্তিৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰিব লগীয়া, বা তেওঁৰ মৃত্যু নহ'লে এই আইনৰ অধীনত তেওঁ প্ৰদান কৰিব লগীয়া যি কোনো ধনৰাশিৰ দ্বাৰা।

(২) যেতিয়া কোনো ব্যক্তিয়ে ৰিটাৰ্ণ দাখিল নকৰাকৈ মৃত্যুবৰণ কৰে ধাৰা ১৩ বা তাৰ পিছৰ বিধানৰ অধীনত এজন ৰিটাৰ্ণ ব্যয়-কৰ বিষয়াই ভুল বা অসম্পূৰ্ণ বুলি বিশ্বাস কৰাৰ কাৰণ থকা ৰিটাৰ্ণ প্ৰদান কৰি, ব্যয়-কৰ বিষয়াই এনে ব্যক্তিৰ ব্যয়ৰ মূল্যায়ন কৰিব পাৰে আৰু তেনে মূল্যায়নৰ ভিত্তিত ব্যক্তিজনে প্ৰদান কৰিব লগীয়া ব্যয়-কৰ নিৰ্ধাৰণ কৰিব পাৰে, আৰু এই উদ্দেশ্যে, উপযুক্ত জাননী জাৰি কৰি যদিহে মৃত ব্যক্তিজন জীয়াই আছিল তেন্তে মৃত ব্যক্তিজনৰ, নিষ্পাদক, প্ৰশাসক বা মৃত ব্যক্তিজনৰ অন্য আইনী প্ৰতিনিধিৰ পৰা যি কোনো হিচাপ, নথি পত্ৰ বা অন্যান্য প্ৰমাণৰ প্ৰয়োজন হ'ব যি বোৰ ধাৰা ১৫ৰ বিধান অনুসৰি মৃত ব্যক্তি জনৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োজনীয় হ'ব পাৰে।

(৩) ধাৰা ১৩, ১৪ আৰু ধাৰা ১৫ কোনো নিষ্পাদক, প্ৰশাসক বা অন্য আইনী প্ৰতিনিধিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য হ'ব যি দৰে সেই ধাৰাসমূহত উল্লেখ কৰা অন্যান্য ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য।

আইনখন বলবৎ হোৱাৰ তাৰিখৰ আগতে মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ প্ৰতিনিধিৰ বিৰুদ্ধে কৰ আদায়ৰ বাবে আৰু কৰ সংগ্ৰহৰ বাবে আইন প্ৰণয়ন কৰাৰ সংসদৰ ক্ষমতাক প্ৰত্যাহ্বান জনোৱা নহয়। কিন্তু দাবী কৰা হৈছে যে ১৯৫৮-,৫৯ চনৰ মূল্যায়ন বৰ্ষৰ সৈতে প্ৰাসংগিক পূৰ্বৰ বছৰৰ ভিতৰত মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ সম্পত্তিৰ বিৰুদ্ধে কৰ আদায়ৰ বাবে সংসদে ফলপ্ৰসূ যন্ত্ৰপাতি স্থাপন কৰাত ব্যৰ্থ হৈছে যাতে তেওঁৰ সম্পত্তিক এই আইনৰ অধীনত দায়বদ্ধ কৰি তোলা হয়।

ক'বলৈ গ'লে, ধাৰা ১৮ৰ উপ-ধাৰা (১)-এ মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ আইনী প্ৰতিনিধি সকলৰ ওপৰত দায়বদ্ধতা আৰোপ কৰে তেওঁৰ সম্পত্তিৰ পৰা, এনে ব্যক্তিয়ে প্ৰদান কৰিব লগীয়া বুলি মূল্যায়ন কৰা ব্যয়-কৰ বা যি কোনো ধনৰাশি পৰিশোধ কৰিবলৈ যিটো তেওঁৰ মৃত্যু নহ'লে তেওঁ দিবলগীয়া হ'লহেঁতেন। "য'ত এজন ব্যক্তিৰ মৃত্যু হয়" বুলি অভিব্যক্তি বা ইয়াৰ উত্থাপিত হোৱা প্ৰসংগত এনে কোনো কথা নাই যিয়ে বুজাব পাৰে যে আইনখন বলবৎ হোৱাৰ পিছত মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ গোচৰত উপ-ধাৰাটোৰ কাৰ্য্যকলাপ সীমিত কৰাৰ উদ্দেশ্য আছিল। উপ-ধাৰা (২)-এ কৰ দায়বদ্ধতা মূল্যায়নৰ বাবে যন্ত্ৰপাতি স্থাপন কৰে য'ত কৰ পৰিশোধ কৰিব লগীয়া ব্যক্তিজনৰ ৰিটাৰ্ণ দাখিল কৰাৰ আগতে মৃত্যু হৈছে, বা তাৰ পিছত ৰিটাৰ্ণ দাখিল কৰা, কিন্তু মূল্যায়ন সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ আগতে। ই ব্যয়-কৰ বিষয়াক আইনী প্ৰতিনিধিৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱহাৰযোগ্য ক্ষমতা প্ৰদান কৰে যি বোৰ দায়বদ্ধ ব্যক্তিজনৰ মৃত্যুৰ বাহিৰে তেনে ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে ধাৰা ১৩(২) আৰু ধাৰা ১৫ৰ অধীনত প্ৰয়োগ কৰা হ'লহেঁতেন। এইটো ধাৰা ১৩(২)ৰ অধীনত প্ৰয়োগ কৰা হৈছে আৰু তেনে ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে ১৫ নং ধাৰাৰ উপ-ধাৰা (৩) যিয়ে ধাৰা ১৩, ১৪ আৰু ১৫ৰ বিধানসমূহ আইনী প্ৰতিনিধিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য কৰি তোলে যিদৰে সেই ধাৰাসমূহত উল্লেখ কৰা যি কোনো ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত ই প্ৰযোজ্য হয়, ই স্পষ্টভাৱে ইংগিত দিয়ে যে মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ আইনী প্ৰতিনিধি ১৩(১) অনুচ্ছেদৰ অধীনত মৃত ব্যক্তিয়ে ৰিটাৰ্ণ দিয়াৰ দৰে একে বাধ্যবাধকতাৰ অধীনত থাকে, আৰু কৰ বিষয়াক মৃত ব্যক্তিৰ আইনী প্ৰতিনিধিৰ পৰা ৰিটাৰ্ণ বিচাৰিবলৈ

আৰু মূল্যায়ন কৰাৰ ক্ষমতা বিনিয়োগ কৰা হৈছে, যিটো সেই ব্যক্তিজনৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা গ'ল হেঁতেন, যদি তেওঁৰ মৃত্যু হোৱা নহল হেতেন। ধাৰা ১৮ৰ আঁচনিখন হ'ল যে উপ-ধাৰা (১) অনুসৰি মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ সম্পত্তিৰ দায়বদ্ধতা, যদিহে পূৰ্বৰ বছৰত তেওঁৰ ব্যয়ে ব্যয়-কৰৰ বাবে তেওঁক দায়বদ্ধ কৰি তোলা ধনৰাশিতকৈ অধিক হয় তেন্তে কৰ দায়বদ্ধতা সন্তুষ্ট কৰিবলৈ ঘোষণা কৰা হৈছে, আৰু উপ-ধাৰা (২) আৰু (৩) অনুসৰি ব্যয়-কৰ বিষয়াক ক্ষমতা বিনিয়োগ কৰা হৈছে যাতে তেওঁলোকে মৃত ব্যক্তিৰ আইনী প্ৰতিনিধি যাৰ সম্পত্তিৰ কৰ পৰিশোধ কৰিবলৈ বা ইতিমধ্যে কৰা ৰিটাৰ্ণৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলৈ আৰু নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ মূল্যায়নৰ পিছত প্ৰদান কৰিব লগীয়া কৰ দাখিল কৰে । মৃত্যু মুখত পৰা ব্যক্তিজনৰ আইনী প্ৰতিনিধিক সেয়েহে কৰ বিষয়াই ৰিটাৰ্ণ দিবলৈ মাতিব পাৰে । তেওঁৰ মৃত্যু নহ'লে প্ৰদান কৰিব লগীয়া বুলি ঘোষণা কৰা কৰ বা আন যিকোনো ধনৰাশি মূল্যায়ন বা নিৰ্ধাৰণ কৰি আইনী প্ৰতিনিধিৰ হাতত থকা সম্পত্তিৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰিব পাৰি। যদি আইনী প্ৰতিনিধিয়ে ৰিটাৰ্ণ দিব নোৱাৰে, তেন্তে কৰ বিষয়াই সৰ্বোত্তম বিচাৰৰ মূল্যায়ন কৰিব পাৰে ।

ধাৰা ১৮ৰ উপ-ধাৰা (১)ৰ কাৰ্য্যকৰী চৰ্তসমূহ ভাৰতীয় আয়কৰ আইন, ১৯২২ৰ ধাৰা ২৪বি (১)ৰ চৰ্তসমূহৰ সৈতে একে। ১৯২২ চনৰ আয়কৰ আইনত ১৯৩৩ চনৰ ১১ ছেপ্টেম্বৰৰ পৰা কাৰ্যকৰী হোৱা ১৯৩৩ চনৰ আয়কৰ (দ্বিতীয় সংশোধনী) আইন ১৮ৰ দ্বাৰা ২৪বি ধাৰা সংযোজন কৰা হৈছিল,আয়কৰ আইনখনৰ বিধান সমূহ যিমানদূৰলৈকে কৰ মূল্যায়নৰ সৈতে জড়িত মূল্যায়ন সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ আগতেই মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ সম্পত্তিৰ বিৰুদ্ধে যাতে বম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ে যন্ত্ৰপাতিৰ ক্ষেত্ৰত আঙুলিয়াই দিয়া এটা অভাৱ দূৰ কৰিব পৰা যায়। এলিছ ৰিড বনাম আয়কৰ আয়ুক্ত(') গোচৰত বম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে যেতিয়া কোনো ব্যক্তিৰ মৃত্যু হয় আয়কৰ আইন, ১৯২২ৰ ধাৰা ২২(২)ৰ অধীনত তেওঁৰ আয়ৰ ৰিটাৰ্ণ দিবলৈ জাননী জাৰি কৰাৰ পিছত, কিন্তু তেওঁ ৰিটাৰ্ণ দিয়াৰ

আগতে আয়কৰ আইন অনুসৰি তেওঁৰ বিৰুদ্ধে আৰম্ভ কৰা মূল্যায়ন কাৰ্য্যবিধি অব্যাহত ৰাখিব নোৱাৰি আৰু তেওঁৰ আইনী প্ৰতিনিধিয়ে কৰ দিবলৈ দায়বদ্ধ নহ'ব যিটো এনে ব্যক্তিয়ে যদি তেওঁৰ মৃত্যু নহ'ল হেঁতেন তেন্তে পৰিশোধ কৰিবলৈ মূল্যায়ন কৰা হ'ব পাৰে। উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ মতে "মূল্যায়ক"ৰ সংজ্ঞা কেৱল এজন জীৱিত ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰযোজ্য, বিধান সভাই ব্যৱহাৰ কৰা অভিব্যক্তিটো হ'ল'' এজন ব্যক্তি যাৰ দ্বাৰা আয়কৰ প্ৰদান কৰা হয়" আৰু ''এনে ব্যক্তি নহয় যাৰ দ্বাৰা বা যাৰ সম্পত্তিৰ ক্ষেত্ৰত" আয়কৰ প্ৰদান কৰিব লগীয়া হয়"। আইনখনৰ আঁচনি খনত উচ্চ ন্যায়ালয়ে আঙুলিয়াই দিয়া দোষটো আঁতৰোৱাৰ উদ্দেশ্যে ২৪বি ধাৰা সংযোজন কৰা হৈছিল য'ত কৰ পৰিশোধ কৰিবলগীয়া ব্যক্তিৰ আইনী প্ৰতিনিধিৰ হাতত থকা সম্পত্তিৰ বিৰুদ্ধে কৰ মূল্যায়ন আৰু তেওঁৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত কৰ আৰোপ আৰু সংগ্ৰহৰ বাবে যন্ত্ৰপাতিৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল। সংসদে এই আঁচনি ধাৰা ২৪বি ত ধাৰা ১৮(১) আৰু (২) প্ৰণয়নৰ কিছু তাৰতম্যৰ সৈতে এনে এজন ব্যক্তিৰ সম্পত্তি প্ৰদানৰ বাবে যি জন ব্যক্তিৰ মৃত্যু নহ'ল হেঁতেন, তেন্তে ব্যয়-কৰ পৰিশোধ কৰিব লগীয়া হ'ল হেঁতেন। এই কথা অস্বীকাৰ কৰা হোৱা নাই। কিন্তু প্ৰতিবাদকাৰীৰ অধিবক্তাই কয় যে ব্যয়-কৰ আইনখনৰ ১৮ নং ধাৰাত আইনখন বলবৎ হোৱাৰ পূৰ্বে মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ কৰ গোচৰৰ ভিতৰত অনা নহয়: ই কেৱল আইনখন বলবৎ হোৱাৰ পিছত মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ সম্পত্তিৰ বিৰুদ্ধে দায়বদ্ধতা বলবৎ কৰাৰ বাবে যন্ত্ৰপাতি স্থাপন কৰে। বম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ে সিদ্ধান্ত লোৱা আয়কৰ আয়ুক্ত, বম্বে বনাম ডি এন মেহতা (২)ৰ ওপৰত অধিবক্তাই নিৰ্ভৰ কৰিছিল আৰু দাখিল কৰিছিল যে আয়কৰ আইনখনৰ ধাৰা ২৪বি (১)ত ব্যৱহাৰ কৰা একেটা বাক্যাংশ গ্ৰহণ কৰি সংসদে অনুমান কৰিব পাৰে যে ইয়াৰ উদ্দেশ্য আছিল ব্যাখ্যাক আইনগত স্বীকৃতি দিয়া ধাৰা ২৪বি যিমান দূৰলৈকে ই ব্যয়-কৰ আইনত প্ৰযোজ্য। এ ডি এন মেহতাৰ গোচৰত(') ১৯২২ চনৰ ভাৰতীয় আয়কৰ আইনৰ ধাৰা ২২(২)ৰ অধীনত আয়ৰ ৰিটাৰ্ণ দিব লাগিব বুলি জাননী প্ৰেৰণ কৰাৰ পিছত ১৯৩২ চনৰ ৬ মে'ত আভাবাইৰ মৃত্যু হৈছিল। ইয়াৰ পিছত ১৯৩৩ চনৰ ১১

ছেপ্টেম্বৰত আয়কৰ আইনত ২৪বি ধাৰা সন্নিৱিষ্ট কৰা হয়। আইনী প্ৰতিনিধিৰ বিৰুদ্ধে আয়কৰ মূল্যায়নৰ কাৰ্য্য বিধিত কোৱা হৈছিল যে সংশোধনী কৰা তাৰিখৰ আগতেই আভাবাইৰ মৃত্যু হৈছিল, সেয়েহে ধাৰা ২৪ বিত আইনখনত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা যন্ত্ৰৰ অধীনত তেওঁৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত কৰ আৰোপ কৰিবলৈ দায়বদ্ধ নহয়। এই বিতৰ্কই ডি. এন. মেহতাৰ গোচৰত বম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সৈতে সমৰ্থন বিচাৰি পাইছিল(')। আদালতৰ ৰায়দান প্ৰদান কৰি মুখ্য ন্যায়াধীশ বিউমন্ট, পৰ্যবেক্ষণ কৰিছিল:

" .... যে আয়কৰ আইনৰ ৩ নং ধাৰাত আইনখনৰ পৰিসৰৰ অন্তৰ্গত প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ ওপৰত কৰ আৰোপ কৰা হৈছিল যি সকল বিত্তীয় বৰ্ষৰ আৰম্ভণিতে জীয়াই আছিল, কিন্তু মূল্যায়নৰ পূৰ্বে মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত সেই দায়বদ্ধতা কেৱল অনিৰ্দিষ্ট আছিল আৰু সংশোধনী আইন গৃহীত হোৱাৰ ওপৰত প্ৰথম বাৰৰ বাবে বলবৎ যোগ্য দায়বদ্ধতা অসম্পূৰ্ণ হৈছিল সংশোধনী। সেয়েহে সংশোধনী আইনখনে কেৱল যন্ত্ৰপাতিৰ সৈতে জড়িত বুলি কোৱাটো একেবাৰে সঠিক নহয়; ই প্ৰথমবাৰৰ বাবে বলবৎ যোগ্য দায়বদ্ধতা আৰোপ কৰে। কৰ আইন এখনৰ ব্যাখ্যাত সদায় প্ৰয়োগ কৰিব লগীয়া নীতিটো হ'ল চৰকাৰে দেখুৱাব লাগিব যে আদায় বিচৰা কৰটো এনে ভাষাত আৰোপ কৰা হৈছে যিয়ে কোনো যুক্তিসংগত সন্দেহ স্বীকাৰ নকৰে। ধাৰা ২৪-খৰ প্ৰতিটো উপ-ধাৰাৰ আৰম্ভণিৰ শব্দ : "য'ত এজন ব্যক্তিৰ মৃত্যু হয়", যদিও বৰ্তমান কালৰ ব্যৱহাৰ আইনখনৰ কোনো পঠনত একেবাৰে উপযুক্ত নহয়, মোৰ বোধেৰে অতীতৰ মৃত্যুতকৈ ভৱিষ্যতৰ বাবে অধিক উপযুক্ত। যদি বিধান সভাৰ আইনখনক পূৰ্বব্যাপী প্ৰভাৱ দিয়াৰ উদ্দেশ্য আছিল 'এই আইনখন গৃহীত হোৱাৰ আগতেই হওক বা পিছতেই হওক, মৃত্যু হয়" বুলি কোৱাটো অতি সহজ হ'ল হেঁতেন। সম্পত্তিৰ বাহিৰত কৰ দিবলৈ অসুবিধা আৰু কষ্টৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে যিটো তেতিয়াৰ আইনখনৰ ভিত্তিত বিতাৰিত কৰা হৈছিল।"

উত্তৰদাতা সকলৰ অধিবক্তাই কয় যে ইয়াৰ আগৰ ধাৰা ২৪বিৰ এই ন্যায়িক ব্যাখ্যাৰ দৰেই সংসদে ব্যয়-কৰ আইনখনৰ ধাৰা ১৮(১) প্ৰণয়ন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত একেটা বাক্যাংশ আৰু আঁচনি গ্ৰহণ কৰিছিল, সংসদৰ এই নিয়ম প্ৰণয়নৰ উদ্দেশ্য আছিল বম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ব্যয়-কৰ আইনখনৰ ওপৰত কাৰ্যকৰী কৰা। অধিবক্তাই কয় যে “মৰি যায় নেকি” আদি পৰ্যাপ্ত বাক্যাংশ ব্যৱহাৰ কৰাটো সংসদৰ বাবে মুকলি আছিল এই আইনখন গৃহীত হোৱাৰ আগতে বা পিছত" আৰু সংসদে তেনে নকৰাৰ বাবে ইয়াক বম্বে উচ্চ ন্যায়ালয়ে দিয়া ব্যাখ্যা গ্ৰহণ কৰা বুলি গণ্য কৰা হ'ব আৰু ইয়াক প্ৰমাণ কৰা বুলি গণ্য কৰা হ'ব লাগিব আইনখন বলবৎ হোৱাৰ তাৰিখৰ আগতে মৃত্যু হোৱা ব্যক্তিজনৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত ব্যয়-কৰ আৰোপ নকৰাৰ উদ্দেশ্য।

এই বিতৰ্কৰ সৈতে আমি একমত হ’ব পৰা নাই। ১৮ নং ধাৰা অনুসৰি "য'ত এজন ব্যক্তিৰ মৃত্যু হোৱাৰ পিছতও তেও সেই ঠাইতে উপস্থিত আছিল" এই অভিব্যক্তিটোৱে এইটো বুজাব নোৱাৰে যে আইনখন বলবৎ হোৱাৰ পিছত ইয়াৰ দ্বাৰা কেৱল মৃত ব্যক্তিজন দায়বদ্ধ আছিল : আৰু উপ-ধাৰা (২) আৰু (৩)ৰ প্ৰসংগত বাকী দফা সমূহৰ সৈতে পঢ়িলে স্পষ্ট হয় যে সংসদে ধাৰা ১৩ আৰু ১৫ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰিত কৰ আৰু যন্ত্ৰপাতিৰ প্ৰতি সমগ্ৰ শুল্ক আকৰ্ষণ কৰাৰ উদ্দেশ্য আছিল যাতে আইনখন বলবৎ হোৱাৰ পূৰ্বে মৃত্যু হোৱা ব্যক্তি যিয়ে তেওঁৰ মৃত্যু নহ'লে তেওঁৰ ওপৰত মূল্যায়ন বা আৰোপ কৰা কৰ বা অন্যান্য দায়বদ্ধতা সন্তুষ্ট কৰিবলৈ দায়বদ্ধ হলহেতেন। উপ-ধাৰা (১)ৰ অধীনত ঘোষিত দায়বদ্ধতাৰ প্ৰেক্ষাপটত আৰু ধাৰা ১৮ৰ উপ-ধাৰা (৩)ৰ বিধান সমূহৰ প্ৰসংগত, যিয়ে ব্যয়-কৰ আইনখনৰ ধাৰা ১৩, ১৪ আৰু ১৫ক নিষ্পাদক, প্ৰশাসক বা আইনী প্ৰতিনিধিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য কৰি তোলে , যেনেকৈ তেওঁলোকে যি কোনো ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য হ’লে বিধান সভাই নিজৰ উদ্দেশ্য স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ কৰা নাই বুলি ধৰি লোৱাটো কঠিন হ’ব কিয়নো মৃত ব্যক্তিৰ সম্পত্তি ব্যয়-কৰৰ

বাবে দায়বদ্ধ হব কাৰণ আইনখন বলবৎ হোৱাৰ তাৰিখৰ আগতেই তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল।

অসুবিধাৰ যুক্তিৰ কোনো যুক্তি নাই। যি জন ব্যক্তিয়ে নিজকে পূৰ্বৰ বছৰত কৰা ব্যয়ৰ ওপৰত কৰ পৰিশোধ কৰিবলৈ দায়বদ্ধ কৰি তুলিছে, যিজনে হয়তো, ব্যয়-কৰ আইনখনৰ দৰে বিধি প্ৰণয়ন কৰাৰ প্ৰস্তাৱৰ প্ৰতি সচেতন নাছিল, যিটো তেওঁৰ সম্পত্তিৰ অংশৰ সৈতে জড়িত আছিল। কিন্তু সেই হিচাপত তেওঁ সম্পত্তিৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰা কৰ আৰোপৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিৰক্ষা স্থাপন কৰিব নোৱাৰে নতুবা মৃত ব্যক্তিৰ আইনী প্ৰতিনিধিয়েও এই আবেদন স্থাপন কৰিব নোৱাৰে যে সম্পত্তি বিতৰণ হোৱাৰ বাবে তেওঁক বিধিৰ দ্বাৰা আৰোপ কৰা ব্যয়-কৰ পৰিশোধ কৰিবলৈ দায়বদ্ধ কৰা উচিত নহয়।

সেয়েহে আমি উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সৈতে একমত হ'ব নোৱাৰো যে আইনখনৰ ১৮ নং ধাৰা প্ৰণয়ন কৰি সংসদে কোনো ব্যক্তিৰ সম্পত্তি ব্যয়-কৰৰ বাবে দায়বদ্ধ কৰা নাই, যদিহে এনে ব্যক্তিৰ আইনখন বলবৎ হোৱাৰ তাৰিখৰ আগতে মৃত্যু হৈছিল।

সেয়েহে আপীলৰ অনুমতি দিয়া হয় আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ে গৃহীত কৰা আদেশ বাতিল কৰা হয় আৰু প্ৰতিবাদীসকলে দাখিল কৰা আবেদনখন এই আদালত আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ত খৰচৰ সৈতে খাৰিজ কৰা হয়।

অনুমতি দিয়া হৈছে।

Translated by-Bitabi Mahanta(Advocate)

Disclaimer – The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

“স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচ ৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে । ইয়াৰ বাদে অন্যক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ’ব । সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী স্ংস্কৰণটোৱেই সঠিক বুলি বিবেচিত হ’ব ।